

Õiguskantsler

Teie 20.07.2015 nr

Meie 07.09.2015 nr 7-5/151042/1503810

Vastus
Gümnaasiumisse astumine

Lugupeetud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole avaldusega, milles küsisite selgitusi gümnaasiumisse astumise kohta. Nimelt olevat Teie laps sooritanud XX Gümnaasiumi 9. klassi matemaatikaeksami ebarahuldavalt, kuid korduseksamil sai ta rahuldava hinde ja lõpetas klassi. Teieni olevat jõudnud info, et õpilasi, kes sooritasid eksami ebarahuldavalt ja said rahuldava hinde korduseksamil, ei võeta õppima XX Gümnaasiumi gümnaasiumiõppesse. Küsisite, kas kooli selline otsus on seaduslik ja õigustatud.

Teie mure lapse edasiõppimisvõimaluste pärast on mõistetav, kuid kool ei pea võimaldama gümnaasiumis õppida kõigil, kes seda soovivaid, vaid on õigustatud valima õpilasi nende teadmiste ja oskuste alusel.

Alljärgnevalt on lühidalt selgitatud gümnaasiumiõppe korraldust ja põhimõtteid.

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 37 lg 1 tulenevalt on kõigil õigus haridusele ning õppimine on kooliealistel lastel seadusega määratud ulatuses kohustuslik. Sama paragrahvi lg 2 järgi kohustuvad riik ja kohalik omavalitsused ülal pidama vajalikul arvul õppeasutusi, et haridus oleks kättesaadav. Põhiseadus ei sätesta täpsemaid nõudeid haridussüsteemi ülesehituse kohta ning üksikasjalik süsteem, sh otsustada, mis vanuses lapsed on koolikohustuslikud, tuleb luua seadusandjal.

Põhikoolide ja gümnaasiumite tegevust reguleerivaks alusseaduseks on [põhikooli- ja gümnaasiumiseadus](#) (edaspidi PGS).

Sellest seadusest tulenevalt on iga laps kohustatud õppima põhikoolis (PGS § 9 lg 2). Selleks, et laps saaks oma koolikohustust täita, peab kohalik omavalitsus, kus laps elab, tagama talle koolikoha (PGS § 10 lg 2). Kool, mille kohalik omavalitsus on määranud lapsele elukohajärgseks kooliks, peab lapse kooli vastu võtma (PGS § 27 lg 1). Lapse kooli vastuvõtmisele elukohajärgsesse kooli ei tohi seada tingimusi, nt ei või elukohajärgne kool valida lapsi teadmiste ja oskuste alusel.

Erinevalt põhikoolist, kus peavad õppima kõik vastavas vanuses lapsed, on gümnaasiumis õppimine vabatahtlik. Gümnaasiumis omandatakse üldkeskharidus ning gümnaasiumis õppimise eesmärgiks on valmistada õpilast ette astumiseks eelkõige kõrgkooli, aga ka kutseõppeasutusse (PGS § 5 lg 2). Kuna gümnaasiumis käimine pole kohustuslik ning mitte kõik põhikooli lõpetajad ei soovi gümnaasiumisse astuda, ei pea riik ja kohalikud omavalitsused tagama gümnaasiumikohta kõigile põhikooli lõpetajatele.¹ Kutseõpe on põhikooli lõpetaja jaoks gümnaasiumi kõrval alternatiivne võimalus, kus oma haridusteed jätkata.

Kuna õpe gümnaasiumis pole kohustuslik ning on suunatud eelkõige neile, kel soov omandada ka kõrgharidus, annab seadus koolile võimaluse valida õpilasi gümnaasiumisse nende teadmiste ja oskuste alusel. Täpsemalt sätestab PGS § 27 lg 3, et kõigil on võrdne õigus konkureerida gümnaasiumi astumiseks ning gümnaasiumi vastuvõtmisel võib hinnata isiku teadmisi ja oskusi, kuid vastuvõtutingimused peavad põhinema objektiivsetel ja eelnevalt avalikustatud kriteeriumidel. Seadus ei täpsusta kuidas ja mil määral sisseastujate teadmisi ja oskusi võib kontrollida, see on jäetud kooli otsustada. Nt võib see toimuda eraldi testide abil või sellel teel, et hinnatakse kandideerija õpinguid põhikoolis. Gümnaasiumiõppe eesmärgist lähtuvalt tuleb aga eeldada, et õpilaste oskuste hindamise eesmärgiks on selgitada välja, kas gümnaasiumisse astuda sooviv õpilane tuleb kõigi eelduste kohaselt toime õppega gümnaasiumis. Õpe gümnaasiumis peab vastama [gümnaasiumi riiklikule õppekavale](#) ning olema sellisel tasemel, et õpilane oleks võimeline jätkama õpinguid kõrgkoolis.

Kokkuvõtvalt on eelnevast näha, et tänapäeval pole gümnaasium enam nõ automaatne põhikooli jätk, vaid põhikooli lõpetaja seisab valiku ees, kas ta soovib ja on võimeline jätkama oma haridusteed gümnaasiumis, et siis edasi suunduda kõrgharidusõppesse, või leiab endale sobiva suuna kutseõppes. Ka viimasel juhul on võimalik keskharidus omandada.²

Gümnaasiumisse vastuvõtmise tingimused ja korra kehtestab kas kooli direktor või kooli pidaja (PGS § 27 lg 5) haridus- ja teadusministri 19.08.2010 kehtestatud määrusega nr 43 „[Õpilase kooli vastuvõtmise üldised tingimused ja kord ning koolist väljaarvamise kord](#)“ volitatud ulatuses. XX Gümnaasiumi vastuvõtmise tingimused ja korra on kehtestanud kooli pidaja ehk XX Vallavalitsus. Lisaks sellele, et kord on kättesaadav Riigi Teatajas, on see avalikustatud ka XX Gümnaasiumi kodulehel. Selle korra § 5 lg 1 järgi võetakse õpilane 10. klassi vastu teadmiste ja oskuste hinnangu alusel. Korra § 5 lg 2 kohaselt lähtutakse gümnaasiumi sisseastuja teadmiste ja oskuste hindamisel sellest, et 1) 9. klassi lõpueksamite tulemused peavad olema vähemalt rahuldavad; 2) sisseastuja ei tohi olla sooritanud põhikooli lõpueksameid korduseksamina või hinnatud diferentseeritult, v.a põhikoolilõpetaja, kes ühtse põhikooli lõpueksami ajal haigestus või ei saanud sellel osaleda muul kooli direktori poolt mõjuvaks loetud põhjusel (näiteks osalemine rahvusvahelistel võistlustel, konkurssidel ja olümpiaadidel). Veel tuleneb korra § 5 lg 3, et sisseastujat võidakse kooli mitte vastu võtta, kui tema klassitunnistusel või õpinguraamatus on esinenud hinded „nõrk“ või „puudulik“ või õpilane on jäetud hindamata või käitumishinne on olnud „mitterahuldav“, vastuvõtu otsuse tegemisel arvestatakse ka sisseastuja tegelikku õppetööst osavõttu eelneval õppeaastal.

Seega vastab tõele Teieni jõudnud info, et XX Gümnaasium arvestab õpilase gümnaasiumisse võtmisel asjaoluga, kas õpilane on lõpetanud põhikooli nõ põhieksamiga või korduseksamil. Arvestades eelnevaid selgitusi gümnaasiumiõppe eesmärgi ja õpilaste valimise õiguse kohta, pole alust arvata, et selline vastuvõtu tingimus oleks põhiseaduse või seadusega vastuolus.

¹ [Portaali HaridusSILM andmetel](#) jätkas nt 2014. aastal 69% põhikooli lõpetajatest üldharidusõpinguid (gümnaasiumis), 27% suundus kutseõppesse ning 3 % ei jätanud haridusteed.

² Vt täpsemalt [kutseõppeasutuse seadus](#).

Üldjuhul saab eeldada, et kui õpilane ei sooritanud lõpueksamit positiivselt, polnud tema teadmised tasemel, mida eeldatakse põhikooli lõpetajalt. Sellest saab aga omakorda järeldada, et õpilane ei ole eeldavalt võimeline õppima gümnaasiumis nõutaval tasemel. Võib muidugi olla, et teadmiste puudulikkusel on mõni objektiivne põhjus, nt pikem puudumine koolist haiguse tõttu. Selliseid asjaolusid tuleb aga hinnata iga õpilase puhul individuaalselt.³

Loodetavasti on neist selgitustest Teile abi.

Lugupidamisega

Ülle Madise

Aigi Kivioja 6938428
Aigi.Kivioja@oiguskantsler.ee

³Iga õpilase kooli vastuvõtmist kaalub kool eraldi ja õpilase vastuvõtmise kohta teeb otsuse kooli direktor (PGS § 27 lg 6 ja korra § 2 lg 4). Juriidilises mõttes on vastuvõtu üle otsustamine haldusmenetlus ning tehtav otsus (kas vastu võtta või mitte võtta) haldusakt. Haldusakt, eelkõige äraütlev, peab olema põhjendatud. Haldusmenetluse üldine korraldus ning haldusakti mõiste on sätestatud [haldusmenetluse seaduses](#), mis on kättesaadav Riigi Teataja kodulehel. Veel on oluline, et lapsevanemal on õigus direktori otsust õpilast mitte vastu võtta vaidlustada, kui vanema hinnangul pole selline otsus õiguspärane. XX Gümnaasiumi vastuvõtu korra § 7 lg 1 näeb ette, et vastuvõtuotsusega mittenõustumisel on sisseastujal, piiratud teovõimega sisseastuja puhul vanemal, õigus pöörduda otsuse vaidlustamiseks kirjaliku avaldusega kooli direktori või XX valla haridusvaldkonna spetsialisti poole otsuse uuesti läbivaatamiseks. Võimalik on ka vaidlustada otsus (haldusakt) halduskohtus [halduskohtumenetluse seadustikus](#) sätestatud korras. Kohtusse pöördumisel on eelkõige oluline pidada silmas kaebetähtaegu (§ 46).